

מאז 1962 קהילה ויצירה יהודית

פעילויות הקהילה מתקיימות בסיוע הסוכנות היהודית לארץ ישראל

ח' חשוון, תשע"ב
5 נובמבר 2011

דבר תורה לפרשת לך לך לאה אלמליח תשע"ב נושא : משפחה שכזאת

מכיוון שבתקופה האחרונה אני עוסקת הרבה במשפחות וביחסים ביניהן, חשבתי שהפעם אדלג על כל התכנים הדתיים והלאומיים של הפרק הראשון בפרשתנו ואתמקד במשפחה העברית הראשונה המתוארת במקרא: משפחתו של אברהם.

אם הייתי עושה לאברהם אינטייק, כלומר פגישה ראשונה בחדר הטיפול והוא היה מספר לי על העבר של משפחתו מה היה מספר?

אני מתארת לעצמי שזה היה נשמע כך: ובכן, אני ממשפחה לגמרי רגילה, שום דבר מיוחד.. היינו שלושה ילדים. שני אחי הם: נחור והרן. לא זוכר את השם של אמא והיא לא הייתה דמות שראוי לדבר עליה, אבל לאבא קראו תרח והוא נפטר בגיל מאוד מתקדם-בן 250. לעומת זאת הרן אחי נפטר בגיל צעיר אך השאיר אחיריו שתי ילדות מילכה ויסכה ובן בשם לוט. אחי נחור התחתן עם מילכה בת אחי אבל אני התחתנתי עם שרי ואימצתי את לוט. לאחר מות אחי החליט אבא לעזוב את אור כשדים והתחלנו לנדוד עד שהגענו לחרן. אחי נחור ומשפחתו נשארו שם אבל אני התחלתי באותה תקופה לשמוע קולות (אני מחדדת את ההקשבה שלי, מתחיל להישמע מעניין). הקולות אמרו לי להמשיך בנדודים עד שאגיע לארץ מסוימת שכשאגיע אליה הוא כבר יודיע לי שהגעתי. הקולות גם אמרו לי שאם אצא לדרך אהיה מאוד עשיר וחשוב. יצאתי לדרך עם לוט בן אחי ועם שרי אחתי. ואכן עברתי בארצות רבות והקמתי כמה מזבחות פה ושם. בסופו של דבר את ההתבססות הכלכלית שלי עשיתי במצרים. לאחר שצברתי שם רכוש רב בכל מיני דרכים שבת לארץ ישראל והתישבתי בה. במצרים הסתכסכתי עם פרעה וכמעט איבדתי את שרי אבל ברגע האחרון הנהפך הגלגל ויצאתי ברכוש רב.

לאחר ששמעתי מעט על משפחתו של אברהם, אני מציגה את עצמי ואת שיטות הטיפול שלי ושואלת את אברהם: מה הסיבה שהגעת אלי? מה מציק לך? על מה רצית לעבוד? מעניין מה אתם חושבים היה אברהם משיב.

לדעתי אברהם היה אומר כך: אני לא מסתדר עם הנשים בחיים שלי. לא מצליח להבין את שרה. היא מבלבלת אותי. בהתחלה היא לחצה עלי לקחת את הגר כדי שיהיה לנו ילד עכשיו היא הורגת אותי מקנאה למשרתת המסכנה הזאת. אני לא מבין מה היא רוצה ממני. באתי לטיפול כדי שתעזרי לי להתמודד עם המשבר בבית. המצב כרגע בלתי נסבל. המריבות בין שתי הנשים לא נפסקות ואני באמצע. לא יודע מה לעשות. תעזרי לי.

לצערנו הרב בזמנו של אברהם לא היו מטפלים משפחתיים ולכן אברהם אינו מתייעץ עם איש אלא מגיב בצורה שמובילה לפתרון אכזרי ומאוד בעייתי מבחינה מוסרית. בואו נבדוק אילו דפוסים של פתרון קונפליקטים יש לאברהם. ראינו שבמשפחתו הקדומה של אברהם היה מקובל "לחתוך"- הם התנתקו מאור כשדים, אחר כך אברהם מתנתק מאחיו היחיד ונוודד כשהוא מוקף בשני האנשים היחידים המוכרים לו: שרי ולוט, אבל אחר כך תוך כדי ההתישבות בארץ הוא מתנתק מהגבר היחיד שהיה קרוב אליו קרבת דם-מלוט, בגלל ש"לא יכלו לשבת יחדיו". דווקא העושר של שניהם מהווה עילה להתנתקות. שתי האפשרויות המוצגות בטקסט הן התנתקות או מריבה. "אל נא תהי מריבה ביני ובינך ובין רועי ובין רועיך כי אנשים אחים אנחנו. הלא כל הארץ לפניך הפרד נא מעלי. אם השמאל ואימינה ואם הימין ואשמילה..." פרק י"ג 8-9. האפשרויות הקיימות הן דיכוטומיות, ואין בתודעת הכותב או בתודעתו של אברהם אפשרויות יותר מורכבות המאפשרות לפתור את הסכסוך מבלי להתנתק זה מזה. אברהם אוהב את לוט ומוכן לצאת ולהלחם כדי לשחרר אותו מהשבי, אך הוא לא יודע כיצד לנהל את חיי היומיום לצידו.

במסגרת חיי המשפחה האינטימית נכנס אברהם למצב מורכב ורגיש מאוד: שרה אשתו אינה יולדת ואברהם נכסף לילד. שרה, ברגע של גדולת נפש דוחפת לחיקו את הגר -אולי מתוך דאגה ואמפטיה לצורך של אברהם ואולי גם מתוך כמיהה שלה עצמה לילד וכך היא אומרת: "אולי איבנה ממנה" באותו רגע שרה משלה את עצמה שהריון זה הוא כמו פונדקאות ולא לוקחת בחשבון את שלל הרגשות המורכבים העומדים להתעורר בתוכה ובלב שפחתה. במצב ההתחלתי

מאז 1962 קהילה ויצירה יהודית

פעילויות הקהילה מתקיימות בסיוע הסוכנות היהודית לארץ ישראל

ההיררכיה ביניהן הייתה ברורה אלא שהמצב החדש מערער את ההיררכיה הזאת ונותן יתרון לשיפחה על פני הגבירה.

כדי לנהל מצב מורכב מעין זה נדרשת יכולת אמפטית, יכולת גישור ומשא ומתן. האם ידע אברהם כיצד להתנהל בסיטואציה הזאת?

ראינו במקרא דוגמה לבעל מופת שיודע לנהל סיטואציה מורכבת בין שתי נשים שהאחת – חנה עקרה, ולכן רגישה מאוד ופגיעה, ובין צרתה הפוגעת בה ומקניטה אותה. אלקנה אמפתי כלפיה, הוא מודע לא רק למציאות האובייקטיבית אלא גם לרגשות של חנה ועל כן הוא מנחם אותה ואומר לה: "הלא אנוכי טוב לך מעשרה בנים" תתנחמי בי ובאהבתי אלייך. הוא מרעיף עליה אותות אהבה ולא חושש מקנאתה של פנינה. יתכן שהחיזוק שנותן אלקנה לחנה מאפשר לה למצוא כוחות נפש בתוך עצמה ובסופו של דבר להגיע לפתרונות שאינם פוגעים בצרתה. וכך המצב בבית אלקנה לא יוצא מכלל שליטה.

במקרה של אברהם נאמר כך " ושרי אשת אברהם לא ילדה לו" זוהי המציאות האובייקטיבית. לא נאמר דבר על האופן שבו אברהם מגיב לשרה ואולי ניתן להסיק מכך שזה היה נושא רגיש ולא מדובר, בחינת " לא מדברים על מוות בבית הגוסס". במקום לתת נוכחות וביטוי הכרה והמללה לעולם הרגשי ניגשים מיד לפתרונות: "ולה שפחה מצרית ושמה הגר. ותאמר שרה לאברהם " הנה נא עצרני ה' מלדת בוא נא אל שפחתי אולי איבנה ממנה. וישמע אברהם בקול שרה..." לאברהם אין דברי תנחומים לאשתו, הוא גם לא מתפלל לה' כדי לפתוח את רחמה. וכשפונה שרה אל אברהם בפרק ט"ז ואומרת " חמסי עליך! אנוכי נתתי את שפחתי בחיקך... ואקל בעיני... ישפוט ה' ביני ובייך" אברהם אינו שומע את המצוקה הרגשית בקולה. הוא אינו רואה אפשרות לתווד לגשר, להרגיע, לנחם ולמצוא פתרונות רגועים אלא נותן לשרה הזועמת והפגועה יד חופשית לנהוג בהגר כראות עיניה. הוא בעצם מתנער מאחריות למצב, כשם שלא נקט בשום פעולה לפתרון בעיית העקרות של שרה. אברהם לא מבין ששרה רצתה שיקשיב לה ויכיל את רגשותיה ופעולה זאת כשלעצמה הייתה יכולה להרגיע במעט את שרה ולמנוע ממנה להגיע למצב שבו היא עצמה הייתה לא אמפתית כלפי הגר. למצב שבו נתנה פרשנות עוינת למעשים של הגר, למצב שבו הציקה להגר עד כדי כך שהגר ההרה בחרה לברוח למדבר, שמבחינתה זהו גזר דין מוות לה ולתינוקה, ובלבד שלא תצטרך להתענות תחת ידה של שרה.

בסופו של דבר חוזר אברהם לפתרון המוכר לו במצבים אנושיים מורכבים: הוא חותך, הוא מגרש את בנו האחד ומתמסר לבנו השני. שוב מוריד אברהם את האחריות למצב מעצמו ובכך מטיל את האחריות לפתרון הסבך המורכב על הדורות הבאים. כמוכן שככל שההתעלמות וההכחשה גדולים יותר הרגשות השליליים הנצברים עם הדורות עמוקים יותר וקשים לפתרון.

את הפתרון הזה - לחתוך, להנתק, לגרש אנחנו מכירים היטב ממצאות חיינו הפוליטית והפרטית. לדוגמה, התופעה של גירושין הפכה לכה נפוצה ביותר והרבה אנשים בוחרים באפשרות הזאת בקלות דעת ומבלי לקחת אחריות על הסבך הרגשי שנוצר.

החיים אז כמו היום מאתגרים אותנו במצבים מורכבים הדורשים מיומנויות ניהול קונפליקטים והרבה אמפתיה והקשבה לרגשות של האחר.

אלו מיומנויות שהייתי חושבת שכדאי לעבוד עליהן- עם אברהם עם הורים עם הפוליטיקאים ועם כל עם ישראל.

אני מאחלת לכולנו הצלחה באתגרי החיים העומדים בפנינו. שבת שלום.

הדיון שהתעורר בקהילה בעקבות הדברים:

משה גולדשטיין הער לגבי ההשוואה עם אלקנה שאברהם נכסף לילד לא פחות מאשר שרה ואילו במקרה עם אלקנה – לאלקנה כבר היו ילדים. זאת אולי הסיבה שאלקנה היה פנוי רגשית להכיל את הרגשות של חנה בעוד שאברהם היה בעצמו מאוד מוצף לכן לא היה מסוגל לעזור לשרה מבחינה רגשית.

דוידה העירה שאברהם לא ממש הכיר את אמו (היא לא מצוינת בשמה) וזאת אולי הסיבה שיש לו קושי עם נשים והעבודה שיש לעשות אתו צריכה להתמקד סביב היחסים עם אמו.

איציק געש הוסיף את ההסתכלות על תרח, שהיה האב הפטריארכאלי של המשפחה- אדם חזק ומשמעותי. הוא קרא את נחור על שם אביו כמו כן, הוא החל בעצם את הנדידה של המשפחה לכיוון ארץ ישראל והוא לקח את בני המשפחה, כל אחד בנפרד, אחד אחד והוציא אותם למסע הזה.

לאה וינר אמרה ששרה הייתה הדמות המשמעותית והחזקה במשפחה ואילו אברהם רק ציית פעם לה ופעם באלוהים.

אני מתנצלת בפני מי ששכחתי את דבריו.